

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній рівень – бакалавр

на тему: **«ПОЛІТИКА «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА» В УКРАЇНІ ТА
МОЛДОВІ: ЧИННИК ВПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНАМИ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»**

Виконала:

Здобувачка 4 року навчання

Спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Кузьменко Анастасія Юріївна

Керівник

Тараненко Ганна Ганнадіївна,

Доцент, кандидат політичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин

КИЇВ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	7
1.1. Підходи до визначення і класифікації органів місцевого самоврядування: перспектива держав Східного Партнерства.....	7
1.2. Теорія взаємозалежності як підхід до дослідження органів місцевого самоврядування як суб'єкта євроінтеграції.....	11
1.3. Метод кейс-стаді як інструмент дослідження органів місцевого самоврядування в Україні та Молдові.....	15
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА» В УКРАЇНІ ТА МОЛДОВІ.....	19
2.1. Децентралізація як чинник посилення євроінтеграційної суб'єктності органів місцевого самоврядування.....	19
2.2. Роль субнаціональних акторів у реалізації цілей програми «Східне партнерство».....	24
2.3. Цілі та принципи впровадження програми «Східне партнерство» в Україні та Молдові: чинник органів місцевого самоврядування.....	28
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНИ ТА МОЛДОВИ ЯК ДЕРЖАВ «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА» (2022 - 2025 роки).....	32
3.1. Інституційні та фінансово-адміністративні виклики впровадження положень про асоціацію України та Молдови з ЄС.....	32
3.2. Способи реалізації сучасної політики євроінтеграції України та Молдови: чинник повномасштабного вторгнення рф в Україну.....	36
3.3. Перспективи посилення ролі органів місцевого самоврядування для євроінтеграції України та Молдови: сучасна роль «Східного партнерства».....	40
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	46
АНОТАЦІЯ.....	58

ВСТУП

Сучасний світ перебуває в умовах трансформації міжнародної системи та поглиблення процесів європейської інтеграції. Для зовнішньої політики України та Молдови продовжує бути актуальним питання покращення взаємодії з Європейським Союзом, а саме протягом останніх років. Одним із ключових інструментів залишається політика «Східне партнерство», яку було започатковано сімнадцять років тому задля поглиблення економічної інтеграції між країнами-партнерами Східної Європи та самим Європейським Союзом (ЄС). Окремої уваги варте також посилення політичної асоціації між сторонами.

Однак простежується певна особливість останніх декількох років, а саме від початку повномасштабного вторгнення в Україну, в реалізації програми Східного партнерства (Сх.П.). Помітно змінюється основний акцент з винятково міждержавного рівня на більш багаторівневу модель взаємодії, для якої характерно приділення окремої уваги субнаціональним акторам. У цьому контексті органи місцевого самоврядування залучені не тільки в ролі виконавців рішень центральної влади, а радше як безпосередні учасники самої імплементації європейських політик. Додатково до цього, вони також займаються реалізацією програм розвитку, адаптації нормативно-правових стандартів та окремо транскордонним співробітництвом.

Для України та Молдови сам факт посилення ролі місцевого рівня управління пов'язаний із процесами децентралізації та адаптації до стандартів ЄС. Зокрема це закріплено безпосередньо в Угодах про асоціацію з цими країнами. Водночас такий рівень партнерства значно залежить від інституційної спроможності органів місцевого самоврядування країн, їх рівня автономії, фінансового забезпечення, а також можливості координації з національними та міжнародними акторами.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю порівняльного аналізу самих механізмів впровадження політики Сх.П. в Україні та Молдові, як державах із схожими євроінтеграційними орієнтирами, проте різними інституційними

умовами. Виявлення ключових відмінностей у ролях місцевого самоврядування дозволить визначити чинники, що впливають на рівень їхньої суб'єктності в інтеграційних процесах. Зокрема встановити відмінності в ефективності національних моделей імплементації Сх.П.. Особливої уваги вартий період часу, коли обом країнам було надано статуси кандидатів на членство в ЄС та в контексті повномасштабного вторгнення в Україну 2022-2025 роки. Саме ці фактори мають суттєвий вплив на трансформацію механізмів реалізації євроінтеграційної політики. Адже вони посилюють значення місцевого рівня як елементу забезпечення відновлення, стійкості, а також адаптації до європейських стандартів. Додатково потребує розгляду питання створення військових адміністрацій на території України. Особлива цінність роботи полягає у визначенні механізмів імплементації політики Сх.П. органами місцевого самоврядування в Україні та Молдові, а саме з урахуванням зовнішньополітичних викликів, сучасних інституційних трансформацій та в порівняльному аналізі їхньої ролі як суб'єктів європейської інтеграції.

Отже, **головні питання** цього дослідження можна сформулювати так: якими є механізми впровадження програми Східного партнерства органами місцевого самоврядування в Україні та Молдові, зокрема у чому полягають спільні та відмінні риси, а також якою мірою вони визначають їхню роль у процесах європейської інтеграції.

Метою роботи є визначити та порівняти механізми впровадження програми Східного партнерства органами місцевого самоврядування в Україні та Молдові.

Для досягнення мети були визначені наступні **завдання**:

1. Розглянути теорію взаємозалежності як теоретичну основу дослідження ролі місцевого рівня у євроінтеграційних процесах.
2. Описати підходи до визначення та класифікації органів місцевого самоврядування у контексті держав Східного партнерства.

3. Виділити основні цілі та принципи впровадження програми Східного партнерства в Україні та Молдові.
4. Описати роль децентралізації у формуванні євроінтеграційної суб'єктності органів місцевого самоврядування.
5. Виокремити інституційні та фінансово-адміністративні вектори, за яких відбувається впровадження програми Східного партнерства в Україні.
6. Виокремити інституційні та фінансово-адміністративні вектори, за яких відбувається впровадження програми Східного партнерства в Молдові.
7. Порівняти наявні виклики посилення ролі органів місцевого самоврядування у процесах європейської інтеграції України та Молдови.

Об'єктом дослідження є політика “Східне Партнерство” в Україні та Молдові, в той час **предмет дослідження** – це механізми та принципи впровадження політики Східного партнерства в Україні та Молдові органами місцевого самоврядування, зокрема в контексті євроінтеграційних прагнень обох держав.

Теоретико-методологічні підходи дослідження: У роботі використано теорію взаємозалежності, яка дозволяє розглянути процес євроінтеграції як систему взаємопов'язаних інституційних та фінансово-адміністративних векторів взаємодії між державами та національними структурами. Додатково використано елементи концепції багаторівневого врядування задля встановлення ролі субнаціональних акторів у реалізації політик ЄС. Використовуватиметься метод кейс-стаді, у якому кейсами виступатимуть держави такі як Україна та Молдова. Методом обробки даних виступатиме аналіз первинних та вторинних джерел, таких як статистичні дані, фактологічна інформація про зовнішню та внутрішню політику об'єктів кейс-стаді, а також їх напрями посилення ролі органів місцевого самоврядування.

Серед використаних джерел літератури: офіційні документи ЄС, угоди про асоціацію України та Молдови з ЄС, а також використано публікації щодо проблематики європейської інтеграції та ролі органів місцевого самоврядування.

Структура кваліфікаційної роботи охоплює вступ, три розділи, висновок, список використаних джерел та анотацію. У вступі висвітлено актуальність дослідження, поставленні завдання, його об'єкт та предмет. Основна частина роботи складається з трьох розділів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1. Підходи до визначення і класифікації органів місцевого самоврядування: перспектива держав Східного Партнерства

Поняття органу місцевого самоврядування в Україні зазвичай лишається певним чином узагальненою правовою категорією. Він охоплює досить широкий спектр суб'єктів різного типу, але в рамках системи місцевого самоврядування. Під час проведення аналізу додатково потрібно враховувати функціонування, правовий статус, порядок формування, їх взаємодію один з одним, навіть із органами державної влади або територіальними громадами. Відповідно до чинного законодавства України, а саме Закону України від 03.02.1994 № 3917-XII, «Органами місцевого самоврядування в Україні є сільські, селищні, районні, міські, районні у містах і обласні Ради. Вони наділяються власною компетенцією, в межах якої діють самостійно. Голови сільських, селищних, районних, міських, районних у містах і обласних Рад та очолювані ними виконавчі комітети у порядку і в межах, визначених законом, здійснюють делеговані їм повноваження державної виконавчої влади»

Раніше в юридичних наукових працях використовували пару основних підходів. Перший передбачав повну класифікацію всіх суб'єктів місцевого самоврядування, навіть із елементами самої системи. Вони більш відомі як територіальні громади або ж органи самоорганізації населення. В той час, як другий варіант було звужено винятково на класифікації самих органів місцевого самоврядування, навіть відкидаючи асоціації органів місцевого самоврядування. Маю зазначити, що обидва формати є практичними та науково аргументовані, що робить їх реальними для використання в дослідницьких роботах.

Якщо перейти радше до наукової літератури, то побачимо дещо класичні способи класифікації, а саме: за способом формування, порядком прийняття

рішень, функціональним призначенням та місцем у системі. Як зазначає Грובה (2010) у своєму підході, то першим варіантом потрібно відмежовувати постійні та виборні органи місцевого самоврядування. Постійні є сформованими на невизначений термін відповідно до законодавства про службу в органах місцевого самоврядування. Потрібно додати, що вони також мають в складі виконавчі органи самих місцевих рад та їх апарати. Стосовно виборних органів місцевого самоврядування, то до них належать місцеві ради всіх рівнів, зокрема більш відомі як сільські, селищні та міські голови або старости. Пропоную перейти до поділу за порядком прийняття рішень, то маємо просто колегіальні та одноособові. Якщо з другим типом простіше, адже вище вже згадували про голів та старост. Тоді в першому можуть бути місцеві ради різних рівнів з їх виконавчими структурами.

Нормативною основою класифікації органів місцевого самоврядування в Україні є положення ст. 140 Конституції України та ч. 2 ст. 2 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», однак законодавча класифікація має певні недоліки, оскільки містить єдиний перелік класифікації за різними підставами одночасно – за рівнем діяльності та функціональним призначенням. В залежності від основних функцій, що покладаються на той чи інший орган місцевого самоврядування, вони традиційно поділяються на представницькі та виконавчі. (Куйбіда, 2004, с.11)

Загалом у науковій літературі, як зазначала вище, немає єдиного підходу до категоризації представницьких органів місцевого самоврядування. При тому пропоную звернутись до робіт П. Біленчук і В. Кравченко, які аргументовують позицію, де ми можемо вважати представницькими лише ті органи, що фактично презентують самі територіальні громади (відомі нам як селищні або сільські, зокрема й міські ради). Також маю додати пояснення про різницю між сільськими та селищними радами, адже слова є досить співзвучними. Основна різниця полягає у типі населеного пункту, який потрібно представити. Фактично сільські ради функціонують у сільських, а селищні вже в урбанізованих селищах. Варто додати, що їх повноваження визначають єдиною нормативно-правовою базою і звісно є подібними за змістом. Якщо навести приклад, то в Україні можна згадати

Гатненську громаду (має сільську раду) та Коцюбинську селищну раду. В той час як в Молдові поділ буде менш формалізованим, де базовий рівень представляють комуни, як от Трушень, та урбанізовані функції має Яловени. Аргументую саме такий вибір тим, що вони мають близькість до столиці (Києва та відповідно Кишеніва) та функціонально подібні. Повертаючись до статті Біленчука та Кравченко (2000), маю звернути увагу, що в цьому підході автори зазначають про недоречність додавання до списку районних та обласних рад, адже вони не мають тих ознак повноцінних представницьких органів. Не менш цікаво, що В. Погорілко та В. Федоренко підтримують протилежну позицію. Дослідники намагаються довести, що попри наявність інституційної специфіки їх також треба віднести до представницьких органів місцевого самоврядування.

Детальніше розглянув питання, я зрозуміла, що ця розбіжність у підходах першочергово зумовлена нормативною неоднозначністю положень Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Повертаючись до нього повторно, пропоную розпочати зі статті 1, де представницький орган місцевого самоврядування визначається як виборний орган (більш відомий як рада). Він вже складається з депутатів і наділений правом представляти інтереси самої територіальної громади та приймати від її імені рішення. Паралельно з тим мою увагу привернула стаття 10, що вказує на визначення ради як представницького органу місцевого самоврядування. Більш того поширює це визначення фактично на селищні або сільські та міські ради, так і на районні з обласними радами.

Як зазначає Журавель (2007) в своєму матеріалі, «Більшість вітчизняних авторів, ґрунтуючись на відмінностях у правовому статусі між сільськими, селищними, міським радами з одного боку та районними і обласними з іншого, виділяють два рівні представницьких органів місцевого самоврядування – перший або базовий, куди відносяться сільські, селищні та міські ради, та другий або регіональний, що включає районні та обласні ради». Як на мене, така класифікація хоча й може вважатись аргументованою, але все ж не повною мірою відповідає європейській практиці функціонування органів місцевого самоврядування.

Також цікаво, що в унітарних державах національний законодавчий орган має визначати самі функції та фінансове забезпечення субнаціональних рівнів управління. Потрібно враховувати, що вони стикаються з обмеженнями від конституційних норм та будуть підлягати перегляду судовою владою. Відповідно, в межах цих стримувальних механізмів законодавчий орган може змінювати, переглядати та навіть скасовувати повноваження органів місцевого самоврядування вже на власний розсуд. Саме в цьому контексті повноваження мають радше делегований характер.

Додатково хотіла б згадати, що в своїй роботі Равлюк (2019) підкреслює ідею М. Татенової, що саме роль місцевих державних органів може здаватись менш вагомою порівняно з вищими органами влади. Маю підтримати, але перші та органи місцевого самоврядування здійснюють пряму взаємодію з населенням, через що мають більший обсяг діяльності. Можна згадати про постійні органи державної влади, що діють без обмеження у часі, проте є й тимчасові. Останні працюють до періоду досягнення поставлених цілей або ж до встановлення постійних органів влади.

Механізм імплементації конкретних функцій системи органів місцевого самоврядування потрібно розглянути в форматі комплексної категорії, яка поєднує можливості політичні, економічні, організаційні та правові. Маю підкреслити, що їх потрібно розглядати як нерозривно пов'язані та такі, що є основою місцевого самоврядування.

Отже, побудова ефективної системи місцевого самоврядування в сучасному світі все ще лишається пріоритетним напрямом розвитку будь-якої держави. Саме проголошення незалежності України стало початком для активізації процесів демократизації майже всіх сфер суспільного життя. Одним із головних, на мою думку, має стати реалізація новітніх заходів стосовно формування і як такого розвитку систем місцевого самоврядування.

1.2. Теорія взаємозалежності як підхід до дослідження органів місцевого самоврядування як суб'єкта євроінтеграції

Теорія взаємозалежності залишається однією із основних для варіантів теоретичних підходів у дослідженні міжнародних відносин, особливо для сучасного світу. Загалом вона дозволяє надати пояснення процесам трансформації ролі держав, а також недержавних авторів у глобалізованому світі. У своїй роботі 1973 року автори Роберт Когейн та Джозеф Най згадували про концепцію так званої «складної взаємозалежності». Вона привернула мою увагу в дослідженні, адже фактично є альтернативою традиційному реалістичному підходу, в якому держави розглядаються як основні та майже єдині актори міжнародної системи.

Повертаючись до теорії, то сучасна міжнародна система має певну особливість, а саме наявність множинних каналів взаємодії між суспільствами, що все ж виходять за межі класичних каналів міждержавних відносин. Як приклад, варто згадати офіційні дипломатичні зв'язки, а також можливі трансурядові та транснаціональні взаємодії. До них також можна віднести діяльність міжнародних організацій, недержавних структур, а також цікавих нам місцевих органів влади. Як наслідок, процеси міжнародної політики більше не варто пояснювати винятково через взаємодію центральних урядів, адже значну роль мають й інші рівні управління.

В першу чергу, складна взаємозалежність не має чіткої ієрархії питань міжнародної політики. Тобто економічні, соціальні, екологічні та інституційні аспекти мають рівнопропорційне значення. Наприклад, якщо ми порівнюватимемо із класичним реалізмом, увагу приверне безпекова проблематика. В тематиці євроінтеграційних процесів питання регіонального розвитку, імплементація політик та місцеве управління займає значну частину процесів. Застосування цієї теорії надає відповідь на питання про те, що інтеграційні процеси все ж не обмежують свою діяльність саме міждержавним рівнем.

Переходячи до ЄС, то там формується система багаторівневого врядування. В ній можна простежити взаємодію одночасно на наднаціональному, національному та місцевому рівнях. Як наслідок, ця взаємозалежність поширена на внутрішньодержавні структури, зокрема на органи місцевого самоврядування. Фактично в сучасному світі простежується перехід у практиці діяльності органів публічного врядування від оперування традиційними механізмами управління до впровадження механізмів проєктного управління. Тут потрібно підкреслити, що саме на рівні центральних, регіональних та муніципальних органів. Під час дослідження помітила, що вони поєднують максимально ефективні інструменти та технології врядування. Все це сприяє зміцненню людського потенціалу та підвищення якості життя громадян.

В цій тематиці також потрібно згадати підхід, який зазначено в ключових документах Організації Об'єднаних Націй (ООН). В них підкреслено, що центральним елементом діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування є людина, тобто має бути громадянином і членом територіальної громади. Враховуючи той факт, що органи місцевого самоврядування найбільше взаємодіють із населенням, то вони є максимально наближеними до нього. Додатково хочу нагадати, що їх діяльність має бути орієнтована винятково на задоволення інтересів та потреб жителів цих територіальних громад. Саме це зумовлює необхідність впровадження ефективних механізмів або навіть методів чи технологій публічного врядування задля забезпечення реалізації політик.

Діяльність органів місцевого самоврядування має повністю бути узгодженою із державною соціально-економічною політикою, а також синхронізуватись із стратегіями регіонального розвитку та обов'язково зі стратегією реалізації курсу України на європейську інтеграцію. Окрім багатьох теоретичних напрацювань, вони мають орієнтуватись на певні демократичні засади. Попри те, що установчі документи ЄС не містять прямого регулювання питань організації місцевого самоврядування, вони все ж передбачають їх підтримку в моменті, де діяльність має відношення до функціонування ЄС. Стосовно джерел, де встановлено

актуальні стандарти демократичного місцевого самоврядування, потрібно віднести документи Ради Європи. Серед основних маю виділити Європейську хартію місцевого самоврядування та хартію регіональних мов або мов меншин, Європейську рамкову конвенцію про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади, Європейська Хартія міст, Європейську хартію міст - II (Маніфест нової урбаністики), Конвенція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні, Ольборзька хартія «Міста Європи на шляху до сталого розвитку» та багато інших декларацій. Всі вони мають положення про впровадження концепції «доброго місцевого врядування», про це максимально обширно у свої дисертації 2015 року розповів Василь Гладій.

Повертаючись до кейсів України та Молдови, то теорія взаємозалежності допомагає пояснити саме зростання ролі місцевого самоврядування в процесі євроінтеграції. Адже реалізація політики Сх.П. передбачає активне залучення місцевого рівня до імплементації реформ, зокрема й міждержавну взаємодію. Повномасштабне вторгнення в Україну тільки підсилило увагу до управління фінансовими ресурсами, як приклад. Адже ми спостерігаємо підвищену кількість таких надходжень порівняно із періодом до воєнного стану. Також реалізація політики передбачає участь в міжнародних проєктах та забезпечення виконання зобов'язань, які взяли саме на національному рівні.

В контексті використання військової сили, як основного інструменту впливу, то його роль в теорії взаємозалежності значно зменшується. Фактично ми маємо взаємозалежну систему, де використання такої сили стає менш ефективним. Серед основних причин через взаємні або високі витрати. Першочергова увага буде зосереджена на інституційних механізмах, координації політик та проведенні переговорів. Саме такі пункти є передумовами посилення ролі міжнародних інституцій та унікального багаторівневого врядування. Окремого значення набуває також роль субнаціональних акторів, зокрема й органів місцевого самоврядування. Через призму теорії взаємозалежності ми можемо проаналізувати їх не тільки як об'єкти впливу державної політики, а й в ролі повноцінних учасників процесів на

міжнародній арені. Їхня роль зосереджена радше в частині європейської інтеграції, адже вони залучені на рівні реалізації політик та адаптації нормативно-правових стандартів, як вище вже згадувала, навіть у транскордонному співробітництві. Використання теорії взаємозалежності допомагає пояснити причину, з якої не можна обмежити інтеграційні процеси винятково міждержавним рівнем. Також в рамках ЄС продовжує формуватися система багаторівневого врядування. Основною його перевагою є співпраця одночасно на місцевому, національному та наднаціональному рівнях.

Додатково маю звернути увагу на обмеження поведінки акторів. Розвиваючи підхід Найя та Когейна, взаємозалежність фактично створює ситуацію, де дії одного мають прямий вплив на інших. З цієї причини актори мають координувати свої політики та дискутувати задля спільних рішень. Такий підхід особливо актуальний для країн, що прагнуть інтеграції до Європейського Союзу, адже вони мають адаптувати власні внутрішні інститути до європейських стандартів. Повертаючись до України та Молдови, то теорія дозволяє пояснити збільшення ролі органів місцевого самоврядування у процесах євроінтеграції. Фактично реалізація політики Сх.П. передбачає міждержавну взаємодію, зокрема пряме залучення місцевого рівня для імплементації реформ.

1.3. Метод кейс-стаді як інструмент дослідження органів місцевого самоврядування в Україні та Молдові

Під час дослідження органів місцевого самоврядування з'ясувала, що метод кейс-стаді виявився особливо доцільним. Їх діяльність має певну особливість у формі значної залежності від контексту. Також окрему увагу привертає факт, що обидві держави Україна та Молдова багаторазово ставали простором для протистояння ЄС та росії. Одночасно з тим обом країнам потрібно поступово відійти від радянської управлінської моделі, особливо на місцевому та загальнонаціональному рівнях.

Пропоную розглянути етапи формування самих органів місцевого самоврядування, які зазначили в своїй роботі автори Гуйтор та Карпо (2019) «...1) 1990-1996 роки: розпочато процес відновлення місцевого самоврядування як публічної інституції. Прийняття закону «Про місцеві ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування»; 2) 1996-1997 рр.: прийняття Конституції, яка закріпила поняття місцевого самоврядування його систему органів та основні повноваження. Ухвалення Закону «Про місцеве самоврядування в Україні»; 3) 1998-2005 рр.: схвалення Концепції адміністративної реформи, важливою складовою якої повинна була стати адміністративно-територіальна реформа. У 2005 р. дорученням Прем'єр-міністра України була створена робоча група з адміністративно-територіальної реформи. Проте з відставкою Уряду активна діяльність щодо реформи на рівні центральних органів виконавчої влади припинилася; 4) 2008-2010 рр.: було ґрунтовно розроблено реформу місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою, але ухвалена Концепція не була оприлюднена на сайті Уряду і не стала чинним документом; 5) 2010-2012 рр.: Урядом було скасовано розпорядження про затвердження Концепції реформи місцевого самоврядування та плану дій з її реалізації;...». В цій ситуації мою увагу привернув наступний етап, що й досі лишається актуальним. Останнім є затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, зокрема її реалізація у 2014 році. Також варто

пам'ятати, що орієнтовно того ж року постало питання окупованих територій. Згодом, із початком повномасштабного вторгнення та запровадження воєнного стану, було передбачено вже саме створення тимчасових військових адміністрацій. Відповідно, вони діють на базі конкретних відповідних державних адміністрацій або ж виконавчих органів. Як приклад, потрібно згадати про формування Київської міської військової адміністрації на основі Київської міської адміністрації.

Враховуючи, що такі органи продовжують діяти досить довго, але все ж мають певні недоліки. Переважна частина лишається через недостатній рівень нормативно-правового регулювання та фінансовим забезпеченням. Стосовно останнього, то продовжує зростати розрив показників у громад, які розташовані максимально близько до зони бойових дій. Така ж тенденція і на тимчасово окупованих територіях. Додатково потребує уваги людський капітал, адже підприємства з подібних територій переміщуються вже до безпечніших регіонів. Як наслідок ми отримуємо і недоотримання доходів місцевими бюджетами.

Додатково до сучасного стану місцевого самоврядування потрібно подібним є і стан регіонального. Обидвом характерна відсутність гарантій імплементації повноважень та належного ресурсного забезпечення. Також простежується поглиблення соціально-економічних проблем громад і регіонів, зокрема через повномасштабне вторгнення. Протягом останніх декількох років, через часті обстріли, додалось питання кризового становища житлово-комунальної сфери. Тобто сюди можна віднести стан водної, енергетичної та паливної інфраструктури. Фактично виникає питання наскільки Україна зможе ефективно вирішувати процес реформування адміністративно-територіального устрою.

На мою думку, задля зміцнення фінансово-економічного становища органів місцевого самоврядування потрібно розпочати вдосконалення міжбюджетного становища та залучення більшого фінансування. Потенційно запровадити мінімальні стандарти або певні нормативи. Додатково, за наявного залишку

ресурсу, звернути увагу на регулювання статусів власності комун, зокрема провести реформування комунального господарства.

Повертаючись до Гуйтор та Карпо (2019), то вони зазначають наступні етапи вже для Молдови «...1) 1991-1994 рр.: прийняття Конституції РМ, Закону про місцеве самоврядування, Закону про адміністративно-територіальний устрій, Закону про особливий правовий статус Гагаузії; 2) 1995-1997 рр.: прийняття Кодексу про вибори, правок до законів про адміністративно-територіальний устрій і місцеве публічне управління. В 1997 р. Молдова ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування; 3) 1998-2001 рр.: прийняття Закону про місцеве публічне управління, Закону про адміністративно-територіальний устрій Республіки Молдова (ділив Молдову на 9 повітів); 4) 2001-2002 рр.: прийняття нового Закону про адміністративно-територіальний устрій РМ, який відновив поділ Молдови на райони, міста і села; 5) 2003-2005 рр.: прийняття Закону про місцеве публічне управління і проведення загальних місцевих виборів; 6) 2006-2011 рр.: прийняття Закону про місцеве публічне управління і Закону про адміністративну децентралізацію...». Відповідно до Конституції, маємо поділ стандартно на села, райони, міста та автономно-територіальне утворення Гагаузія. Окрему дискусію маємо про одиниці лівобережжя Дністра, що можуть отримати особливий статус. Також, як погоджено із законодавством, виняткові міста можуть отримати статус конкретних муніципій. Управління на таких територіях здійснюється напряду органами місцевого публічного управління, тобто примаром та місцевими радами. Останній теж має виконавчі функції. Натомість вже першого рівня органи місцевого публічного управління мають бути спрямовані на конкретний захист інтересів та вирішення проблем місцевих громад. На противагу цьому, другого рівня мають забезпечити представлення тих же інтересів у відповідній адміністративно-територіальній одиниці.

Окрему увагу хотіла б приділити проблемі Придністров'я. В цьому випадку Молдова має дещо схожий характер проблеми з Україною. На лівому березі Дністра було сформовано такі собі квазіутворення завдяки підтримки росії. Вони

продовжують функціонувати до сьогодні, навіть якщо й не мають офіційного визнання іншими державами. Така ситуація сприяла втраті єдиного механізму публічного контролю як громадянське суспільство на території Придністров'я. Схожим чином з Україною, така конфліктна зона досить негативно впливає на європейські прагнення Молдови. Фактично додаткова увага зосереджена на рівні довіри до політичних інститутів, процесах демократичних трансформації та консолідації суспільства. Так само як і в Україні, присутність російських військ продовжує посилювати регіональну напруженість та має певний тиск на внутрішню політику Молдови.

Серед певних проблем співпраці ЄС та Молдови все ще лишається питання реформування органів місцевого самоврядування. В цьому випадку ми маємо поєднання політичної нестабільності, про яку вище згадували, недостатній рівень кваліфікації робітників та обмежений потенціал на місцевому рівні. Досить часто можна спостерігати зміну політичного курсу, що створює окремий ряд питань. До важливих висновків також дійшов автор Федірко (2025), а саме «У співпраці ЄС застосовує різноманітні механізми впливу, зокрема: фінансування через гранти та кредити, технічну допомогу, а також моніторинг виконання зобов'язань через механізми співпраці у межах Угоди про асоціацію та Східного партнерства. Прозорість фінансування та підтримка реформ через спеціальні програми також мають важливе значення.». Відповідно питання фінансування у Молдові певним чином схожі на ситуацію в Україні.

Фактично законодавство обох країн намагається забезпечити громадянам максимальну можливість реалізації прав на долучення до процесів через місцеві ради. Серед багатьох недоліків все одно простежується позитивна тенденція процесів реформування, хоча й потребує більшого періоду часу. Тобто в Україні та Молдові триває створення майже нових територіальних одиниць (або об'єднання вже існуючих) та імплементація процесів децентралізації.

РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА» В УКРАЇНІ ТА МОЛДОВІ

2.1. Децентралізація як чинник посилення євроінтеграційної суб'єктності органів місцевого самоврядування

Пропоную розглянути детальніше момент децентралізації. Адже реалізація відповідних реформ передуватиме успішному здійсненню структурних змін майже у всіх сферах суспільного життя. Децентралізація передбачає процес передачі повноважень та функцій від центральних до місцевих органів влади. До функцій можуть належати як матеріальні ресурси або фінансування, так і відповідальність й управління.

Впровадження потрібних адміністративних та інституційних перетворень залишаються найбільш актуальними задля імплементації Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом. Паралельно з тим, передбачено впровадження прозорих та ефективних механізмів самої трансформації компетенцій органів місцевого самоврядування вже в умовах децентралізаційних процесів. Реформування такої сфери для Молдови додасть успіху в процесах євроінтеграції через зміцнення інституційної спроможності та підтримку децентралізації.

Надмірна концентрація влади і, як наслідок, політична корупція стали однією з причин глибокої політичної кризи в країні. Децентралізація зумовила розвиток нових механізмів взаємодії між регіонами, завдяки введенню нових одиниць адміністративно-територіального устрою – об'єднаної територіальної громади, що по-новому визначило координацію та підпорядкованість органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування (Денєга, 2024).

Серед основних нормативних актів України, які варто згадати, то це «Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки» та Указ Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Після цього, через декілька років також було передано на розгляд Верховної Ради України проєкт «Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року».

Також В. Деніга (2024) підкреслив «За п'ять місяців 2022 року доходи місцевих бюджетів становили 68,3% від загального обсягу доходів місцевого бюджету, що у 4,4 раза більше від доходів загального місцевого бюджету. Ці показники показують, що децентралізація є свідченням міцності фінансової бази території та її здатності швидко адаптуватися.». Також авторка Тараненко (2022) додає такі показники «...підвищення доходів місцевих бюджетів у результаті бюджетної децентралізації (наприклад: місцеві бюджети зросли з 68,6 млрд у 2014 до 275 млрд грн у 2019 р.)...». Ці показники відповідають тому, що децентралізація може все ж бути ефективною за умов, коли обсяг всіх повноважень, відповідальності та ресурсів суб'єктів самоврядування є достатніми для прийняття таких рішень, що будуть інваріантними до контрольних функцій та повноважень регіональних органів державної влади.

В своїй роботі Ф. Веніславський (2008) передбачив проведення «інституційної реструктуризації» державного управління через прямий перерозподіл влади, відповідальності та ресурсів між місцевим самоврядуванням та інститутами держави. Саме тому органи місцевого самоврядування, навіть з територіальними громадами, стануть суб'єктами державного управління або навіть соціально розвиватимуть регіони.

Для України було б доречним звернути увагу на досвід Франції та Польщі (як найближчої сусідньої країни) саме в децентралізації на економічному рівні задля забезпечення фінансової спроможності потрібних нам органів місцевого самоврядування.

Повертаючись до Молдови, тоді доречно згадати про декілька основних документів, що й досі визначають стратегічні напрямки взаємодії та правові межі. Серед основних лишаються міжнародні угоди, а також присутні національні нормативно-правові акти й у самій Молдові. Маю підкреслити, що останні документи на етапі розробки мають правки, де обов'язково враховують європейські

стандарти. Якщо переходити до стратегічних, то маю згадати про План дій на 2022-2028 роки та окремо Національну стратегію децентралізації.

Проведення реформ, пов'язаних із децентралізацією, є основною складовою євроінтеграційного курсу Молдови. Основна їх цінність полягає в тому, що за основу взяті принципи Європейської хартії місцевого самоврядування. Таке успішне впровадження надасть можливість отримати розвиток територіальних громад, покращити рівень життя громадян та збільшити ефективність місцевого самоврядування. На противагу, якщо говорити про результативність, тоді переважна частина залежить від стабільності політичної підтримки, активної участі громад та, звісно ж, фінансового забезпечення.

Вже з початку 2020 року уряд Молдови ініціював модернізацію систем органів місцевого самоврядування. Особливістю цього процесу стала відповідність європейським стандартам, що набуло актуальності у 2022 році після отримання статусу кандидата на вступ до ЄС. Як наслідок отримуємо вже наступного року, а саме 2023, ухвалення наступної Стратегії реформи публічної адміністрації. Вона, в свою чергу, має визначити цілі задля покращення професійного рівня місцевих органів влади. Нагадаю, що вище вже згадували про недостатній рівень професіоналізму як в Молдові, так і Україні. Також до цілей додані питання зміцнення підзвітності перед громадянами, а також покращення прозорості. Оскільки наявні проблеми із фінансуванням, також вище згадані, то відбувається і фінансова децентралізація. Вона має надати можливість громадянам фактично збільшити власні доходи завдяки стягненню місцевих податків, а також додатково знизити потребу постійних звернення до центрального бюджету.

Окрім покращень у фінансуванні, потрібно згадати й про цифрові успіхи. Як зазначає автор Федірко (2025) «Значний прогрес спостерігається у впровадженні електронних послуг, які полегшують доступ громадян до адміністративних послуг. Також уряд Республіки Молдова посилює співпрацю з міжнародними

партнерами, такими як: ЄС, ООН, Шведська агенція міжнародного розвитку (SIDA), які надають фінансову та технічну підтримку для реалізації реформ».

Децентралізація, зокрема проведення реформи органів місцевого самоврядування, мають зовнішні та внутрішні виклики. Маю підкреслити, що обидва напрями сприяють уповільненню реалізації покращення становища. Стосовно першого, то наявний геополітичний тиск, який супроводжує конфлікт у Придністров'ї та загалом вплив росії. Простежується також і міжнародна допомога, але досить обмежена. Додатково до цього маємо й економічну нестабільність у регіоні. Стосовно внутрішніх викликів, то це про конфлікти партій уряду Молдови, постійно недостатню інституційну спроможність органів місцевої влади та високий рівень корупції. Навіть наявний певний опір загальним децентралізаційним процесам від центральної влади, а також є низький рівень довіри громадян.

Додатково маю зазначити, що пряме співробітництво між ЄС та Молдовою, саме в сфері реформування органів місцевого самоврядування має декілька напрямків. Як вже згадувала, одним з них є децентралізація з нахилом на фінансову самостійність місцевих органів влади. Проте до інших входять такі складові як покращення самостійності інституційної спроможності шляхом цифровізації та підвищення кваліфікації. Як і в Україні уряд намагається протидіяти корупції та посилення відповідності законодавства європейським стандартам. Найменш ефективним, проте присутнім є і намагання розширити кількість громадян в управлінні місцевих органів влади.

Підсумовуючи, хочу підкреслити певні спільні риси України та Молдови. Значна увага та фінансування обох держав зосереджені на реформах законодавства та конституційної бази, структурі місцевих органів влади. Також на покращенні місцевої політики, зокрема на процедурах прийняття рішень та питаннях внутрішньої організації й управління органами влади. Помітні значні зрушення в механізмах надання послуг завдяки процесам цифровізації та підвищення кваліфікації відповідних спеціалістів. В країнах також простежується розвиток

економік на ринкових засадах, зокрема увагу приділено фінансовим аспектам та процесу їх управління. Помітним є характер конституцій України та Молдови. Автори Тараненко та Панов (2022) використовують словосполучення «конституції «четвертого покоління»». Фактично обидві конституції вже сприяють децентралізації, а також наявні вже ухвалені нормативні акти щодо організації місцевого самоврядування. Маю додати, що саме вони забезпечують процес адміністративної децентралізації.

Попри значні успіхи, наявні й схожі проблеми в Україні та Молдові. До таких потрібно віднести складнощі в процесах реформування. Хоча й ініційовано реформи, проте переважна їх частина лишаються незавершеними. Причиною такого є недостатня можливість законодавчого забезпечення децентралізації, а також політичні й економічні труднощі.

2.2. Роль субнаціональних акторів у реалізації цілей програми «Східне партнерство»

Питання імплементації цілей Сх.П. однозначно передбачає взаємодію різних акторів у багаторівневому форматі. Окрему увагу цього розділу потрібно приділити саме субнаціональним учасникам, тобто органам місцевого та регіонального самоврядування. Адже порівняно з традиційним міждержавним форматом співпраці, потрібно підкреслити, що сучасна модель працює на принципах мережевого врядування та інклюзивності. Фактично це передбачає залучення не тільки центральних органів влади, а й різних недержавних суб'єктів зокрема місцеві інституції або громадянське суспільство.

Для початку потрібно розглянути детальніше конкретні цілі Сх.П., щоб зрозуміти яку їх частину можуть імплементувати вже органи місцевого самоврядування. Пропоную розпочати із травня 2008 року, коли свій шлях розпочала інституціоналізація політики ЄС. Саме тоді до Ради ЄС на розгляд зовнішніх відносин і питань винесли спільну ініціативу Швеції і Польщі відому нам як проєкт «Східне партнерство». Він мав залучити одразу декілька країн Європи як-от Україна, Молдова, Грузія, Вірменія, Азербайджан та Білорусь. Маю підкреслити, що стосовно останньої була запланована співпраця винятково в експертному та технічному форматі, що відрізняється від очікувань до інших країн списку.

Основними стратегічними цілями для Сх.П. лишається сприяння безперервному проведенню реформ у країнах східної частини Європи, запровадження безвізового режиму, формування як такої зони вільної торгівлі з державами-учасницями. А також сюди можна віднести посилення співпраці в енергетичному, економічному, культурному, освітньому секторах та охороні довкілля. Фінальну версію основних положень, мети та цілей Сх.П. закладено в березні-травні 2009 року в Декларації Європейської Ради та Спільній заяві Саміту Східного. Також потрібно підкреслити, що з того часу ці положення зазнали змін, адже спочатку ця ініціатива була просто спрямована на поглиблення взаємодії з

державами-сусідами ЄС. Тобто фактично лише з часом отримала стратегічний статус. Певним чином протягом усього часу відбувались значні зміни та реформи, але це також певним чином стало відповіддю на щоразу агресивнішу зовнішню політику російської федерації. Основною ідеєю, яку ця країна намагалась донести, стало твердження, що держави Східної Європи це простір традиційного впливу росії. А такі політики та програми є загрозою національній безпеці.

Досить цікаво, що зазначив автор Артьомов (2019) в своїй роботі відносно перспектив Сх.П. «Насправді Східне партнерство не має чітко вираженої кінцевої мети. Це формат регіонального співробітництва під егідою ЄС. Хоча в документах Східного партнерства декларується політична асоціація та економічна інтеграція, що слід розуміти як прагнення ЄС створити зони вільної торгівлі з усіма країнами-партнерами і мати політичний вплив на них. Для, власне, Брюсселя метою Східного партнерства є створення простору безпеки і стабільності на Схід від кордонів ЄС, і ця мета досить чітко проглядається в Загальному робочому документі ЄС «Східне партнерство – 20 очікуваних досягнень до 2020 року: фокусуючись на головних пріоритетах і реальних результатах», який став досить конкретним щодо завдань Східного партнерства.». Тобто виникає питання чи все ж таки країни-учасниці такої ініціативи зможуть отримати членство в ЄС? Наскільки це буде ефективно та корисно для самого союзу? Маю додати, що з часом було запропоновано реформування ініціативи Сх.П.. Особливого значення це питання набуло після агресії росії до України в 2014 році. Це підкресило, що політика ЄС до держав-кандидатів має трансформуватись, адже й геополітична ситуація країн пострадянського простору теж зазнала змін.

Цікавими виявились кількісні показники в цьому контексті від автора статті Турчина (2023) «...Наприклад, пріоритетом у співпраці з Україною є надання військової та гуманітарної допомоги, а також довгострокових кредитів. Зокрема, на 2023 рік ЄС задекларував 23 млрд. євро на такі потреби. Для Молдови важливою є підтримка в подоланні енергетичної кризи, яка виникла через агресію росії та є

способом тиску задля обмеження впливу проєвропейських сил у середовищі молдовського суспільства....»

В економічному аспекті євроінтеграція для України – це шлях модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС. В політичному аспекті євроінтеграція передбачає модернізацію правового поля України, демократизацію політичної системи. Членство в ЄС – це і зміцнення національної безпеки України, захист її від агресії і територіальних претензій (Ільницька 2014).

Тобто в економічному вимірі бажана євроінтеграція для України означить модернізацію національної економіки в першу чергу, а також підвищення конкурентоспроможності виробників, залучення ще більшого обсягу інвестицій або технологій, зокрема надасть доступ до єдиного внутрішнього ринку ЄС. Проте виникне питання чи здатен той ринок витримати нового гравця? Стосовно політичного фактору, то це передбачатиме оновлення правової системи та демократизацію політичних інститутів. Ці два аргументи для органів місцевого самоврядування є найціннішими, адже змусить уніфікувати правила та загалом систему. Що важливо для територій, так це той фактор, що членство України в ЄС стане чинником посилення національної безпеки. Фактично це допоможе із захистом від агресії, що як ніколи актуально зараз, та від будь-яких територіальних зазіхань.

Повертаючись до субнаціональних акторів, то цікавою особливістю Сх.П. є формування мережі взаємодій між громадянським суспільством, бізнесом, урядом та регіонами. В такому випадку субнаціональні актори постають в ролі виконавців політик та одночасно самостійними учасниками процесу євроінтеграції. Їм потрібно формувати локальні пріоритети розвитку та зуміти адаптувати європейські стандарти до унікальних умов територіальних громад. Як вище

згадувала, то сюди можна віднести покращення якості життя населення, цифровізацію, енергетичну ефективність та розвиток інфраструктури.

Окремо потрібно згадати роль субнаціональних акторів у транскордонному співробітництві. Шляхом реалізації спільних проєктів у сферах екології, інфраструктури та культурному обміні місцеві громади сприяють поглибленню інтеграції з ЄС. Прикладом практичної участі органів місцевого самоврядування у реалізації цілей Сх.П. є участь українських та молдовських громад у програмах ЄС. Серед основних можна віднести EU4Energy, U-LEAD with Europe, EU4Moldova та Interreg NEXT.

Одночасно з цим є і виклики для обох держав. Для України найбільшим є повномасштабне вторгнення, коли регіональні органи влади мають опинитись «на передовій» реагування на кризи. Тобто безперервно забезпечувати стійкість громад та підтримку населення за стислого фінансування та прифронтових територій. Якщо говорити про Молдову, то вартує уваги придністровський конфлікт, де органи влади докладають пропорційних зусиль. На відміну від України, яка має реалізацію Угоди про асоціацію децентралізованою через Дорожню карту законодавчого забезпечення, Молдові характерні схожі процеси. Їм переважно притаманний системний характер із різницею в інституційних механізмах координації та рівні залучення органів місцевого самоврядування.

2.3. Цілі та принципи впровадження програми «Східне партнерство» в Україні та Молдові: чинник органів місцевого самоврядування

Впровадження цілей програми Сх.П. в Україні та Молдові відбувається через практичну діяльність органів місцевого самоврядування, а не тільки на рівні центральних органів. Пропоную детальніше розглянути безпосередніх виконавців частини ініціатив.

Потрібно розпочати з того, що найуспішніші досягнення програми Сх.П. помітні у 2009-2014 роках. Основна їх частина була пов'язана з інтегрованим управлінням кордонами, підвищенням енергоефективності, проведенням заходів задля захисту довкілля, підтримкою малих та середніх підприємств, а також сферою цивільного захисту. Окрему увагу хочу приділити впровадженню Планів дій з візової лібералізації для Молдови та України, а також приєднанню держав до Енергетичного співтовариства ЄС. Ці дії є прикладом успішних досягнень, проте є недоліки. Попри зусилля у підтримці та забезпеченні стабільності від ЄС, після оцінки досягнутого прогресу було оцінено як недостатній. Причиною цього стали давні проблеми України та Молдови із корупцією, економічними та політичними труднощами, а також (з наявними і досі) замороженими конфліктами. Загострення військової агресії росії проти України в 2014 році фактично зірвало попередні плани ЄС в рамках Європейської політики сусідства та Сх.П..

В цьому векторі питання військової ситуації на територіях або наближених до окупованих прямо впливає на дії органів місцевого самоврядування. Європейський Парламент, Рада Європейського союзу та Європейська Комісія надали Україні статус країни-кандидата на вступ до ЄС як раз на початку повномасштабного вторгнення, в червні 2022 року. Майже відразу після цього було запроваджено низку масштабних санкцій. Цікаво, що Молдова отримала свій одночасно з країною-сусідкою, але придністровський конфлікт було розгорнуто на початку 1990-х років.

Для України важливою стала участь Європейського фонду миру, адже в рамках його дії було створено механізм підтримки самої країни. Тобто надання достатньо великої кількості допомоги військовим, тобто обладнання, озброєння та платформ. Фактично робота цього фонду стала інструментом ЄС для надання фінансування не тільки на реформування країни, а й військової діяльності поза межами союзу.

Вище багато згадувала стосовно військових дій в Україні, але для цілісності роботи пропоную коротко згадати про ситуацію в Молдові. Загалом ЄС також залучена й до придністровського конфлікту, а саме питань територіальної цілісності країни та мирного врегулювання ситуації. Союз бере участь у переговорному форматі «5+2» в ролі спостерігача та посередника, а саме в діалозі Кишинєва та Тирасполя. Досить влучно про це написали автори Новікова та Бронніков (2020): «...Велика частина дій щодо врегулювання конфлікту з боку ЄС здійснювалася або в межах більш широких інститутів, які були в ЄС (Східне партнерство, СПБО), або в межах двосторонньої взаємодії з Молдовою. Проте, односторонні заходи поступово змінилися та почали враховувати інтереси всіх сторін. ЄС активно почав працювати на різних лініях взаємодії з Придністровською Молдавською Республікою (ПМР). Брюссель перестає виступати як єдина сторона переговорів, інтенсифікуючи взаємодію з РФ в цьому питанні. Разом з тим, не дивлячись на досягнені позитивні результати в сфері взаємодії Молдови та ПМР, ключові проблеми залишилися невирішеними...».

Багато було сказано про фінансування України, але для Молдови також передбачені певні кроки. Для Сх.П. було розроблено Європейський економічний та інвестиційний план, що передбачає пряме фінансування проєктів, розвитку бізнесу та енергетичної незалежності в Молдові. За даними Європейської комісії, в статті за 2023 рік ‘The EU presents a Support Package for the Republic of Moldova’ зазначається, що механізм спрямовано на посилення економічної стійкості, підтримку реформ та додатково на інтеграцію ринків. Тобто з практичної сторони

для Молдови це допоможе зменшити відсоток залежності від енергетичних ресурсів, що є транзитними або підконтрольними через територію Придністров'я.

Вже в 2010 році було підписано Рамкову угоду між Україною та ЄС про загальні принципи участі України в програмах Співтовариства, а також Протокол до «Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Євросоюзом». Всі вище згадані домовленості сприяли впровадженню ініціатив у рамках програми «U-LEAD з Європою», як приклад. Її основна увага зосереджена на покращенні інституційної спроможності територіальних громад. Фактично в Україні органи місцевого самоврядування намагаються сприяти модернізації центрів надання адміністративних послуг, впровадженні принципів прозорості та підзвітності, а також покращенні управління ресурсами. Автори Чиж та Сахно (2020) навели досить високий показник залученості «...Кількість територіальних громад, які об'єдналися та приєдналися, становить 4 698, а необ'єднаними залишаються 6 263 громади....». Цікаво, що завдяки цій ініціативі понад 90 об'єднаних територіальних громад підвищили спроможність у розвитку соціальних послуг та було введено більш ніж 30 нових соціальних послуг. Потрібно розуміти, що питання ефективності таких заходів певним чином залежить від рівня підготовки представників на місцях. А такі тренінги, в рамках ініціативи, тільки формують сприятливе середовище для імплементації.

Якщо говорити про приклад Молдови, то одним із схожих інструментів для органів місцевого самоврядування є програма 'EU4Moldova: Local Communities'. Основна увага спрямована на практичну та комплексну підтримку соціально-економічного розвитку громад, зокрема на поступове скорочення регіональних диспропорцій. Присутнє помітне поєднання одночасно декількох векторів як-от інфраструктурного, економічного та інституційного розвитку. В межах програми простежується оновлення базової інфраструктури муніципалітетів. Тобто акцент на водопостачанні та каналізації, роботі соціальних закладів (як приклад, шкіл та медичних установ). Також сюди варто додати підвищення енергоефективності громадських будівель. Тобто вони мають відповідати загальноєвропейським цілям

«зеленого переходу», а саме зменшити енергетичну залежність. Так само як і в Україні, присутній окремий напрям підтримки місцевої економіки шляхом покращення умов для розвитку малого та середнього бізнесу. Своєю чергою, маю підкреслити, що такі вектори впливатимуть на чинник зайнятості в регіонах. Схожим є і питання цифровізації, а саме впровадження елементів електронного врядування. Паралельно програма також передбачає посилення інституційної спроможності муніципалітетів. Окрему увагу направлено на навчальні ініціативи, консультаційну підтримку та на місцевому рівні розвиток стратегічного планування.

Підсумовуючи маю зазначити, що досвід України та Молдови є певним чином схожим, навіть якщо говорити про програми на рівні органів місцевого самоврядування. Кожна країна є успішнішою за іншу в різних векторах, але загалом Україні вдається швидше саме питання цифрової трансформації. А це навіть при тому факторі, що в країні досі відбувається повномасштабне вторгнення.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНИ ТА МОЛДОВИ ЯК ДЕРЖАВ «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА» (2022 - 2025 роки)

3.1. Інституційні та фінансово-адміністративні виклики впровадження положень про асоціацію України та Молдови з ЄС

За останні декілька років обидві країни намагаються якомога ефективніше впроваджувати положення Угод про асоціацію між Європейським Союзом та Україною й Молдовою. Частина з них покриває питання інституційних та фінансово-адміністративних викликів. Їх подолання залишається актуальним навіть під час повномасштабного вторгнення, адже фактично визначає темпи та саму ефективність євроінтеграційних процесів.

Пропоную розпочати з того, що присутня складність багаторівневої системи координації імплементації Угоди. Україна має сприятливі умови для цього, тобто розгалужену систему органів (включно із урядовими структурами, міжвідомчими платформами та спеціалізованими координаційними механізмами). Вже функціонують Комітет асоціації, Рада асоціації та інші відповідні підкомітети. Їх головним завданням є забезпечення ефективного політичного діалогу та моніторинг виконання зобов'язань. На противагу цьому потрібна багатостороння взаємодія між центральними органами влади, місцевим самоврядуванням та громадянським суспільством. Потрібно, для початку, виключити фактори дублювання функцій та недостатньої узгодженості політик.

Якщо повернутись трохи назад, орієнтовно до 2014 року, то стає помітнішим фактор військового вторгнення і те яким чином він вплинув на прискорення кроків до євроінтеграції. Після проведення Революції Гідності та повалення режиму Віктора Януковича, який активно просував відмову підписання Угоди про асоціацію з ЄС, ми маємо посилення євроінтеграційного вектору України за президенства Петра Порошенка та Володимира Зеленського. Враховуючи фактор,

що країна належить до списку пострадянського простору, то у відповідь на такі дії ми отримали анексію Криму та окупацію частини сходу країни. Маю підкреслити, що попри проведення щорічних самітів Україна-ЄС, це не сприяло відновленню територіальної цілісності України. Проте була присутня висхідна тенденція двосторонніх відносин.

Паралельно з цим досвід Молдови був дещо іншим, а саме шлях країни розпочався зі втрати довіри ЄС. Виникли питання до політичної верхівки через зловживання у виборчих процесах, різні корупційні скандали та нездатність сформувати уряд протягом місяців. Все це згодом отримало критичну оцінку в черговому звіті Комісії про прогрес у Молдові. Сюди також впливає і невирішений конфлікт у Придністров'ї. Ось це розташування російського військового контингенту досі лишається загрозою цілісності кордонів та безпеки самого ЄС. Попри невдалий чинник розвитку співпраці, згодом Брюссель висунув завдання сприяти підтримці та стабільності країн-сусідів ЄС, навіть стосовно Молдови.

Станом на зараз, попри створення відповідних інституційних механізмів, простежується обмеження інституційної слабкості місцевих органів влади. Фактично місцеві громади не мають доступу до фінансування, про яке вище неодноразово згадували, та інших адміністративних ресурсів. Це однозначно понижує рівень ефективності реалізації реформ на субнаціональному рівні й набагато сильніше посилює залежність від центральних органів влади.

Відносно України та Молдови, важливим є і питання адаптації національного законодавства до норм ЄС. Імплементация угод країн передбачає ухвалення великої кількості нормативно-правових актів, а це потребує високого рівня експертності та стабільного законодавчого процесу. Станом на останні декілька років значна кількість реформ лишаються незавершеними або реалізація зазнає затримок, а це вже уповільнює загальний прогрес інтеграції обох країн.

Пропоную перейти до фінансових викликів, адже в цьому векторі лишається незмінним чинник фінансових ресурсів як на національному, так і місцевому

рівнях. Враховуючи значне надання коштів від ЄС, воно все ж залежить від здатності державних інституцій забезпечити належне планування, контроль і розподіл ресурсу. В Молдові та Україні досі наявні випадки проблем із прозорістю фінансового управління, обмеженою спроможністю до реалізації масштабних проєктів та неефективним використанням ресурсів.

В рамках питання фінансових викликів, хотіла б розглянути суперечливість податкових пільг. Вони все ще лишаються одним із основних інструментів для органів місцевого самоврядування, адже дозволяють стимулювати економічну активність на територіях громад та прямо залучати інвестування. Завдяки такому механізму місцева влада підтримує розвиток малого та середнього бізнесу та сприяє створенню робочих місць. При правильному використанні та вирішенні усіх законодавчих невідповідностей, цей інструмент підвищить бажану фінансову спроможність громад і надасть простів для реалізації локальних проєктів розвитку. В інструкції від Міжнародного Валютного Фонду ‘How to Evaluate Tax Expenditures’ зазначені інструменти стосовно оцінювання практичних результатів від надання податкових пільг. На цьому етапі ми знову повертаємось до необхідності належного розуміння інструменту та прозорого звітування. Адже ефективний розподіл обмежених ресурсів вимагає управління різними видами державних витрат. Оскільки надання податкових пільг є досить поширеною практикою для європейських країн, для України застосування такого виду оподаткування можливе переважним чином після завершення військових дій та майже повного економічного відновлення.

В цій темі досить влучно висловились авторка Коломієць (2025) «Прагнучи відповідати європейським стандартам, щодо прозорості загальних державних фінансів, Україні, на нашу думку, варто долучитися до виконання вимоги п. 2 ст. 14 Директиви Ради ЄС 2011/85/ЄС від 08.11.2011 року «Щодо вимог до бюджетних рамок держав-членів», який вказує, що держави-члени мають публікувати детальну інформацію про вплив податкових пільг на доходи держави. Ці правила необхідні для забезпечення дотримання державами-членами зобов’язань згідно з Договором

про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС)...».

Враховуючи вже пройдений шлях обох країн, і Молдови й України, попереду лишаються багато необхідних реформ задля членства в ЄС. Паралельно з тим, від початку повномасштабного вторгнення було продемонстровано багато кейсів стосовно важливості консолідації та оперативного реагування на загрози. Навіть за злагоджених процесів євроінтеграції обидві країни мали різні періоди розвитку двосторонніх відносин. В цьому чиннику треба підкреслити відсутність сформованої стратегії та не синхронізовані політичні цикли. Під час оцінювання ефективності виконаної роботи над євроінтеграцією потрібно враховувати, що Україна захищає не тільки свою територіальну цілісність, а й стримує подальше розширення військової агресії росії відносно держав-сусідів ЄС. Цей фактор значно ускладнює імплементацію реформ та змін, але все ж потребує уваги, адже станом на зараз це є унікальним досвідом серед країн-кандидатів.

3.2. Способи реалізації сучасної політики євроінтеграції України та Молдови: чинник повномасштабного вторгнення рф в Україну

За останні 4 роки, при розгляді питань євроінтеграції України та Молдови, не можна оминати фактор повномасштабного вторгнення росії. Способи реалізації сучасної політики ЄС зазнали трансформаційних процесів як практичних інструментів впровадження Угод про асоціацію, так і питань інституційних механізмів. Фактично до 2022 року увага вектору була на поступовій імплементації *acquis* ЄС (більш відомих як *acquis communautaire* - сукупність принципів, правових норм та політик, які було напрацьовано з часом та таких, що досі діють на території союзу). Але поступово відбулись зміни в шляху впровадження, а саме в форматі гармонізації законодавчих питань, проведення секторальних реформ та розвиток інституційної спроможності. Зараз починають простежуватись маркери кризового управління, тобто поєднання процесів реформування та реагування на гуманітарні і безпекові виклики.

В попередніх розділах згадувала про Європейський фонд миру, створений в 2021 році, але його ефективність зросла значною мірою під час військових дій в Україні. В рамках його повноважень є чинник фінансування оборонних потреб країн-партнерів ЄС, але Україна стала першою, хто отримав найбільший пакет допомоги. Серед багатьох заяв Європейської Комісії є згадки про загальний обсяг такого фінансування в розмірі більш ніж 5 мільярдів євро. Загалом це однозначно створило нові можливості розвитку стратегічного партнерства. Як приклад, в рамках Спільної політики безпеки і оборони ЄС Україна може долучатись до покращення оборонних технологій, спільних навчань та різних програмах модернізації Збройних Сил.

Протягом 2022-2023 років було ухвалено кілька резолюцій на підтримку євроінтеграційних процесів України, а також підняті питання розширення самого ЄС. Серед основних факторів, які варті уваги наступні: у червні 2022 року надання статусу кандидата на вступ до ЄС Україні, ініціативи з розширення програм

інтеграції та допомоги Україні відносно внутрішнього ринку ЄС, а також збільшення фінансування для підготовки до вступу.

Тоді куди саме надійшли такі значні обсяги фінансового ресурсу і який вплив вони мали на органи місцевого самоврядування? Декілька пакетів макрофінансової допомоги було спрямовано на підтримку економіки України загалом, а саме пільгове кредитування, для грантів задля гуманітарних потреб, реалізацію соціальних програм і відновлення критичної інфраструктури. Все це тільки сприяло реформуванню місцевого самоврядування, особливо на прифронтових територіях. Також було залучено кредитні ресурси та прямі інвестиції на енергетичну безпеку. Додатково ЄС посилив цю підтримку й на дипломатичному рівні. Заклики до підтримки України були в рамках різних міжнародних організацій, а саме Організації з безпеки і співробітництва в Європі та Раді Європи. Були присутні й резолюції, спрямовані на засудження дій росії.

Енергетична ситуація в світі, через повномасштабне вторгнення рф, так само вплинула й на Молдову. Помітна поява зовнішніх викликів як економічної дестабілізації так і приплив українських біженців. Відповідно до чисельних оцінок Європейського парламенту, відбувся непропорційний вплив на економічну ситуацію Молдови шляхом втрати частини торговельних можливостей, підвищення ціноутворення на енергоносії та зростання транспортних витрат. Окрема ситуація склалась навколо гуманітарної кризи. До нових можливостей можна віднести підписання на початку 2022 року угоди про транзит електроенергії з Азербайджану через Грузію та Чорне море до Румунії й Угорщини. Окремої уваги вартий і той факт, що до цього ланцюга буде підключена Молдова.

Цікаво, що в сучасному Кабінеті Міністрів цієї країни 7 з 14 членів за національним походженням відносяться до українців. Маю припустити, що це також мало свій вплив на прийняті рішення, як мінімум за останні 3 роки. Кількісно це припущення підтримує аргумент в статті Держалюк (2022), автор зазначає «...Понад 55% дорослого населення Придністров'я мають подвійне громадянство

(РМ, РФ та України), а на усій території РМ до 5 тис. осіб мають громадянство й Румунії. Усе це складає серйозну перешкоду на шляху консолідації суспільства, національних спільнот навколо державних інтересів РМ, оскільки такі чисельні маси здебільшого підтримують деструктивні позиції у РМ....».

Відносно цієї країни також важливо врахувати напрями розвитку в цьому контексті. Попри поділ думок на федеративну республіку та мононаціональну державу, перевагу потрібно віддати другому варіанту. Але потрібно не пропустити факт не обмеження національних спільнот, адже їх частка все ще досить висока. Якщо уникати врахування інтересів цих представників, то це створить довгострокові ризики та погіршення стабільності в розвитку державності Молдови. Держалюк (2022) додає «...РМ має вивчити кращі західні стандарти і практику їх застосування та запровадити у країні. Основним документом має стати Європейська Хартія міноритарних мов та мов меншин, що зникають, яку необхідно ратифікувати. Робляться зауваження у зв'язку з тим, що уже більше 10 років ця Хартія не схвалюється парламентом РМ».

Тобто особливістю сучасного періоду євроінтеграційних процесів стало зростання ролі гібридного механізму реалізації політик. Вони мають поєднувати зовнішню підтримку й внутрішні реформи країни. Якщо говорити про Україну, то мова про інтеграцію процесів відбудови країни під час євроінтеграційного процесу. Усі відновлення інфраструктури та енергетики (навіть економіки) мають відбуватись відповідно до вимог і стандартів ЄС. Відносно Молдови, то це зростання технічної та фінансової допомоги від союзу. Вони вже будуть зосереджені на виправленні ситуації регіональної нестабільності та підтримки реформ, а це вже створить сприятливе середовище і для органів місцевого самоврядування.

Плани обох країн мають спільний вектор задля покращення безпекової ситуації в регіоні та поглиблення взаємодії із країнами ЄС. Маю підкреслити, що виконання поставлених обов'язків очікується не тільки від країн-кандидатів, але

Союз натомість вже адаптував свої інструменти підтримки. До них, відносно України та Молдови, відноситься відновлення економіки, посилення співпраці в сфері оборонних технологій та фінансова підтримка. Як наслідок, можна стверджувати, що під час повномасштабного вторгнення росії, механізми євроінтеграції стали значно гнучкішими та поєднують кризову підтримку стійкості та інструменти правової адаптації, що вже помітно в дорожніх картах країн.

3.3. Перспективи посилення ролі органів місцевого самоврядування для євроінтеграції України та Молдови: сучасна роль «Східного партнерства»

Враховуючи сучасні умови геополітичного розвитку світу, потрібно враховувати роль органів місцевого самоврядування як учасників євроінтеграційного процесу. Адже саме їх представникам доводиться виконувати значну частину реформ, які передбачає Угода про асоціацію.

Загалом існуючій міжнародній системі притаманне значне зростання політичної суб'єктності міст та регіональних рівнів. Одною з небагатьох причин є потреба в оперативному реагуванні з обмеженою ефективністю центральних урядів та ще більшими викликами. Відносно України та Молдови це підкреслює потребу залучати самоврядування до реалізації євроінтеграційних політик напрямую. Потрібно детальніше розглянути механізми міжрегіонального співробітництва, парадипломатію та участь у відповідних проєктах ЄС.

В обох випадках важливо для удосконалення збільшити роль зборів та місцевих податків, зокрема також їх частки у доходах місцевих бюджетів. Паралельно з тим потрібно вдосконалити алгоритми розвитку локального бізнесу, бо це однозначно стимулюватиме підприємницьку діяльність та створить нові робочі місця. А якщо робота такого бізнесу відзначиться ефективними показниками, то це однозначно сприятиме залученню інвестування. Задля покращення прозорості, а це проблемне питання для обох країн, варто автоматизувати збір податків та скористатись можливостями цифровізації та електронного врядування. Окремої уваги також потребує перевірка пропорційного та чесного розподілу фінансування між громадами. Стосовно останньої теми треба витримати баланс, навіть якщо присутня постійна підтримка від ЄС, не можна увійти в залежність від такої допомоги.

Майбутній вступ України та Молдови до ЄС здатен стати причиною масштабних трансформацій у політичній структурі Союзу. Адже виникає питання ефективності чинної моделі ухвалення рішень. Відносно першої країни потрібно

врахувати велику кількість населення, що однозначно зрушить рівновагу на користь Центрально-Східної Європи. Одночасно з цим потрібно заздалегідь підготуватись до перерозподілу сільськогосподарських дотацій та структурних фондів. А також коректніше вчинити із іншими країнами-отримувачами західної та південної частини ЄС.

Враховуючи ситуацію військового стану, з метою уникнення затримок реформування, потрібно уніфікувати взаємодію органів місцевого самоврядування між собою та центральною владою. З огляду на визначені правові засади в Конституції України, Законі «Про правовий режим воєнного стану» та Законі «Про місцеве самоврядування в Україні» виникають декілька режимів. На територіях, де самоврядування не здатне виконувати повноваження, створюють військові адміністрації. Маємо певним чином заміщення, іноді спільне управління або відбувається розширення повноважень органів місцевого самоврядування вже під контролем військових адміністрацій. Виникає повторне питання кваліфікації таких представників. Додатково необхідно в майбутньому в Україні визначити як забезпечити національні інтереси на окупованих територіях, з метою уникнення різних суперечностей. Можливо варто посилити роль агенцій регіонального розвитку задля покращення ефективності координації проєктів.

Автори Діденко, Мирошниченко та Тесля (2025) навели цікавий кількісний показник «...За оцінками Світового банку, для 2025 року уряд України виділив 7,37 млрд доларів на пріоритетні сектори (житло, освіта, здоров'я, соціальний захист, енергетика, транспорт), але залишається фінансовий розрив у 9,96 млрд доларів, що вимагає мобілізації приватного сектору...». Завдяки частині такої допомоги багато територій (як органів місцевого самоврядування, так і військових адміністрацій) змогли оптимізувати свою роботу. Відносно нещодавно Бучанська громада скористалась впровадженням програми 'VDOMA KRASHCHE', яка діє в рамках системи DREAM. Її досвід буде цікавим для багатьох регіонів та громад, адже дозволить забезпечити прозорість в процесах, надасть можливість подавати проєкти на відновлення та помітно оптимізує контроль за використаними коштами.

Простір для перспектив є й через міжнародну співпрацю. Завдяки, раніше згаданих, програмі «U-LEAD з Європою» та різноманітним ініціативам ООН, може бути забезпечено як бажану фінансову підтримку, так і технічну. Також релевантним буде досвід Боснії та Хорватії. Вони також стикались із питанням відбудови після конфліктів, де вдалось отримати ефективні децентралізовані моделі. Їх особливість полягає в тому, що громади самостійно визначають пріоритети розвитку для себе. Україна вже долучилась до багатьох програм, але минулого року свою ефективність показав U-LEAD. Було реалізовано більш ніж 200 проєктів у прифронтових громадах, які було зосереджено на енергетичній незалежності. На мою думку, над такими проєктами можна працювати навіть без перспективи тривалих військових дій, а й у мирний час країни.

Також мою увагу привернув той факт, що Молдова за останні 20 років посилила торгівельно-економічні зв'язки завдяки шляху євроінтеграції. Автор статті Булик (2020) навів показники «...У 2018 р. молдовський експорт до країн ЄС склав 1,86 млрд. дол. США або 68,9% від загального обсягу. У свою чергу, імпорт з ЄС у 2018 р. становив 2,85 млрд. дол. США або 49,5% від загального обсягу. Таким чином, за останні 20 років торговельно-економічні зв'язки між РМ та значно посилилися як у кількісних, так і якісних показниках. Фактично, саме європейський ринок став для Молдови пріоритетним...».

Підсумовуючи, маю підкреслити, що загальні перспективи розвитку органів місцевого самоврядування зосереджені в якісному покращенні надання публічних послуг, посиленні територіальних громад, залученні громадян до процесу прийняття рішень, а також розширенні фінансування. Фактично як суб'єкта євроінтеграції такі кроки потребують комплексного підходу, де впровадження внутрішніх реформ підсилено підтримкою від ЄС. Саме тоді роль Сх.П. набуде практичного змісту і перетворить політичні декларації та зміни задля покращення стану життя багатьох громадян.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, маю зазначити, що програма «Східне партнерство» й досі залишається основним інструментом задля поступової інтеграції України та Молдови одночасно до європейського економічного, політичного та правового просторів. Процес реалізації не обмежено міждержавним рівнем, а все більше помітно зміщення в площину багаторівневого врядування. Завдяки органам місцевого самоврядування відбувається практичне впровадження реформ, зокрема таких, які передбачено в Угодах про асоціацію з обома країнами. Ефективність такого процесу, як показало дослідження, напряду залежить не тільки від політики центральної влади, а й від інституційних спроможностей територіальних громад. Додатково «Східне партнерство» зазнало трансформації від інструменту співпраці до механізму геополітичної стабілізації, що особливо помітно під час повномасштабного вторгнення до України.

У ході аналізу було встановлено, що базовим чинником посилення євроінтеграційної суб'єктності органів місцевого самоврядування стала децентралізація. Задля формування більш адаптивної системи управління відбуваються процеси передачі повноважень, ресурсів та відповідальності на місцевий рівень. Спільною рисою для України та Молдови є значна залежність ефективності децентралізації від рівня професійної підготовки представників та прозорості управління. Важливо підкреслити, що децентралізація сприяє прямій участі громад у євроінтеграційних процесах. Паралельно із цим присутня незавершеність реформ, що знижує потенціал змін, але є простір для подальшого системного вдосконалення механізмів управління.

Дослідження ролі субнаціональних акторів показало, що вони виступають і як самостійні учасники інтеграційних процесів. Це відбувається шляхом участі в програмах Європейського Союзу, транскордонному співробітництві та розвитку локальних стратегій. Особливого значення за останні 2022-2025 роки набули сфери енергоефективності, розвитку інфраструктури, цифровізації та підтримки малого бізнесу. Водночас така діяльність супроводжується викликами як-от військовий

конфлікт або політична нестабільність. Для України головним фактором лишається війна, що змінила функції місцевої влади у вектор кризового управління. Натомість для Молдови став придністровський конфлікт та обмежена інституційна спроможність. На противагу таким показникам, субнаціональний рівень забезпечує практичну реалізацію ініціатив Європейського Союзу та підтверджує зростання значення локального виміру євроінтеграції.

Аналіз інституційних та фінансово-адміністративних викликів показав системні проблеми у впровадженні Угод про асоціацію. Присутня складність координації між різними рівнями влади, дублювання функцій та нестача узгодженості політик. Паралельно із цим, обмежений доступ до фінансових ресурсів посилює залежність органів місцевого самоврядування від центральної влади. В Україні ситуація погіршена військовим станом, що впливає на бажаний розподіл ресурсів та пріоритети політики. В цей час у Молдові присутній зовнішній тиск. Окрему увагу привертає необхідність удосконалення інструментів, як-от податкові пільги, що впливають на розвиток громад.

Після початку повномасштабного вторгнення росії відбулись фактичні зміни у способах реалізації євроінтеграційної політики багатьма країнами. Можливість поєднувати прийняття реформ із кризовим управлінням змогло сформувати нову модель взаємодії з ЄС, яка заснована на гнучкості та оперативності. Україна отримала значну допомогу із фінансовим та військовим становищем, що дозволило продовжити реформування й утримувати економіку. Органи місцевого самоврядування в обох країнах є ключовими виконавцями заходів з відновлення інфраструктури та підтримки населення. Натомість для Молдови такі військові дії стали викликами економічних та енергетичних питань, але й відбулось посилення інтеграції з ЄС. Обидві країни нещодавно отримали статуси кандидатів, що сприяло підвищенню ролі місцевого рівня.

Можливості підвищення ролі органів місцевого самоврядування залежать від подальшого розвитку фінансової автономії, участі в міжнародних проєктах або

ініціативах та інституційної спроможності. Це сприятиме залученню інвестицій, розвитку малого бізнесу та цифровізації управління. Головним питанням для обох країн лишається забезпечення прозорості фінансових процесів та ефективність розподілу ресурсів. Одночасно з цим зростатиме й роль міжрегіонального співробітництва та парадипломатії як інструменти інтеграції. Україні потрібно поєднати процес відбудови та євроінтеграцію в майбутньому, а от Молдові натомість забезпечити політичну стабільність із подоланням внутрішніх конфліктів. Ефективність участі у програмі «Східне партнерство» залежить від здатності обох країн адаптуватись до нових геополітичних умов.

Результати дослідження підтверджують, що органи місцевого самоврядування забезпечують трансформацію політичних рішень у фактичні зміни ще на рівні громад. Попри наявні виклики в обох країн, їх потенціал залишається значним та потребує розвитку. Враховуючи вектор того, що локальний рівень став основою стійкості держав та їх здатності до адаптації, це сприяє посиленню ролі громад у формуванні та реалізації євроінтеграційних політик. Таким чином, задля досягнення стратегічних цілей у партнерстві з ЄС потрібно активно залучати органи місцевого самоврядування.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Beer S., Benedek D., Erard B., Loeprick J. (2022). How to Evaluate Tax Expenditures. Washington, DC: International Monetary Fund. <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/HowToNotes/2022/English/HTNEA2022005.ashx>

Bykov O., Saman V. THE FUNCTIONING OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE DURING THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW. Law and public administration. 2022. No. 3. P. 266–269. <https://doi.org/10.32782/pdu.2022.3.40>.

Chizh V., Sakhno T. EXPERIENCE OF ATTRACTING INTERNATIONAL SUPPORT TO THE DEVELOPMENT OF THE TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE. PROBLEMS OF SYSTEMIC APPROACH IN THE ECONOMY. 2020. No. 1 (75). <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-1-26>

Ciobanu G., Lincaru C. (2021). Republic of Moldova Evolutions and Opportunities for European Integration. In: Proceedings of the 11th International Conference on Application of Information and Communication Technology and Statistics in Economy and Education (ICAICTSEE – 2021), November 25–26, 2021, UNWE, Sofia, Bulgaria, pp. 123–132.

Council of Europe. Congress of Local and Regional Authorities. (2018). Local and regional democracy in Georgia. Report CG35(2018)18final (7 November 2018). <https://rm.coe.int/09000016808e551a>

Council of the European Union. (2007). Council Conclusions on Strengthening the European Neighbourhood Policy (18–19 June 2007). <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st11/st11016.en07.pdf>

Council of the European Union. (2011). Council Directive 2011/85/EU of 8 November 2011 on requirements for budgetary frameworks of the Member States. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0085>

Christian von Haldenwang C., Redonda A., Aliu F. (2023). Tax expenditures in an era of transformative change: the GTED flagship report 2023. <https://gted.taxexpenditures.org/wp-content/uploads/2023/10/von-Haldenwang-et-al-2023--TEs-in-an-era-of-transformative-change.pdf>

Ejova C., Esanu A. PUBLIC DIPLOMACY OF THE EUROPEAN UNION AND ITS REFLECTION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA. *Moldoscopie*. 2021. No. 1(92). P. 43–53. [https://doi.org/10.52388/1812-2566.2021.1\(92\).04](https://doi.org/10.52388/1812-2566.2021.1(92).04)

EU Neighbours East Project. (2020). Annual survey report: Republic of Moldova. https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2020/06/euneighbours-east_as2020report_moldova.pdf

European Commission. (2004). European Neighbourhood Policy: Strategy Paper. COM(2004) 373 final.

European Commission. (2014). ENP Country Progress Report – Republic of Moldova 2015. [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-15-4682 en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4682_en.htm)

European Parliament. (2023). Grant EU candidate status to Ukraine and Moldova without delay. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220616IPR33216/grant-eu-candidate-status-to-ukraine-and-moldova-without-delay-meps-demand>

Fedirko B. Reform of the Local Government System in the Republic of Moldova: the Impact of the EU. *Society and Security*. 2025. No. 2(8). P. 44–51. [https://doi.org/10.26642/sas-2025-2\(8\)-44-51](https://doi.org/10.26642/sas-2025-2(8)-44-51).

Feduniak S. Subregional Projects in the Context of the Development of the EU Eastern Partnership. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2019. No. 40. P. 76–82. <https://doi.org/10.31861/mhpi2019.40.76-82>.

General Affairs and External Relations Council. (2007). Strengthening the European Neighbourhood Policy. Presidency Progress Report (18–19 June 2007). http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/enp_progress-report_presidency-june2007_en.pdf

Guytor M., Karpo V. The Bodies of Local Self-Governing of Ukraine and Republic of Moldova: Comparative Analysis. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2019. No. 40. P. 83–92. <https://doi.org/10.31861/mhpi2019.40.83-92>

Hammarberg T. (рік не зазначено). Report on Human Rights in the Transnistrian Region of the Republic of Moldova. https://www.md.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/UN_MD_Senior_Expert_Hammarberg_Report_TN_Human_Rights.pdf

Hoffmann K. (2017). Local government reforms in Georgia and their impact on state-society relations. Eurasian Geography and Economics, No 5, pp. 481–501.

Hrytsiak I. (2025) Eastern policy of the European Union and its legal acts on russia's war against Ukraine. Coordinates of Public Administration. 2025. No. 2. P. 196–214. <https://doi.org/10.62664/cpa.2024.02.10>.

International Monetary Fund (IMF). (2019). The Fiscal Transparency Code. <https://www.imf.org/external/np/fad/trans/Code2019.pdf>.

Keohane R. O., Nye J. S. Power and interdependence. Survival. 1973. Vol. 15, no. 4. P. 158–165. <https://doi.org/10.1080/00396337308441409>.

Kirichenko Y. Administrative Acts Of Local Self-government Bodies: Problems Of Definition And Implementation. “International Humanitarian University Herald. Jurisprudence”. 2020. No. 43. P. 40–43. <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.43.8>.

Lucaci A., Diaconiuc O., Năstase C. E., Crudu R. (2021). The EU’s contribution to a stronger economy in the Eastern Neighbourhood. A comparative study in the

Republic of Moldova and Ukraine. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, Vol. 23, No. 1, pp. 122–131. <https://doi.org/10.29302/oeconomica.2021.23.1.12>

Marchevska D. (2024). Policy making and policy advice in weak democratic settings: Insights from Bulgaria, Moldova and Ukraine. PhD thesis. KU Leuven, 02 December 2024

Mikhel R. EUROPEAN NEIGHBOURHOOD POLICY AS AN INSTRUMENT OF UKRAINE'S EUROPEANIZATION. *Ekonomika ta derzhava*. 2019. No. 11. P. 34. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.11.34>

OECD Tax Experts Commission. (2021). Tax Expenditures Report. <https://www.dian.gov.co/dian/Documents/Tax-Expenditures-ReportBy-Th-Tax-Experts-Commission.pdf>

Osadci A. (2021). Congress of Local Authorities from Moldova, Decentralisation and local public administration reform in Moldova. NALAS & Platforma. <https://nalas.eu/wp-content/uploads/2022/12/Status-Report-Decentralisation-and-Local-Public-Administration-Reform-in-Moldova.pdf>

Pavlovych-Seneta Y. P., Lozynsky Y. R. Formation and prospects for the development of local self-government in Ukraine. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. 2025. Vol. 1, no. 90. P. 321–326. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.1.42>

Report on the implementation of the EU Association Agreement with the Republic of Moldova, European Parliament, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2022-0143_EN.html

Sasse G. (2008). The European Neighbourhood Policy: Conditionality Revisited for the EU's Eastern Neighbours. *Europe-Asia Studies*, Vol. 60, No. 2, p. 308.

Stewart S. (2009). EU relations with Russia and the Eastern neighbourhood. In: Ludlow P. (ed.), *Setting EU Priorities*. European Strategy Forum: Ponte de Lima, p. 150.

Strelchenko O. Doctrinal Characteristics of Public Services in Ukraine: Understanding and Classification. *Filosofs'kì ta metodologìchnì problemi prava*. 2019. Vol. 17, no. 1. P. 104–111. <https://doi.org/10.33270/01191702.104>.

Tytykalo R. FUNCTIONS OF LOCAL GOVERNMENT BODIES. *Scientific Notes Series Law*. 2022. Vol. 1, no. 12. P. 286–291. <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-286-291>.

Ukraine–European Cooperation Programme. (2023). Report on the implementation of the EU–Ukraine Association Agreement 2023. https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/report_aa_ucep_2023_eng-1.pdf

WatchDog. (2023). Sociopolitical survey: the Republic of Moldova (February–March 2023).

Байдін Ю. В. (2012). Державний суверенітет і його межі в умовах європейської інтеграції (питання теорії). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Харків: Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України.

Баско А. В. (2017). Конституційне право та муніципальне право. *Прикарпатський юридичний вісник*, Вип. 1(16), Т. 3, с. 52–57.

Бедний О. І. (2003). Організаційно-правові основи служби в органах місцевого самоврядування в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Одеса.

Біленчук П. Д., Кравченко В. В., Підмогильний М. В. (2000). Місцеве самоврядування в Україні. Київ: Атіка.

Богуцький С. В. (2025). Механізми запровадження проєктного підходу у діяльність органів місцевого самоврядування на рівні територіальних громад. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії. Київ: Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.

Борденюк В. (рік не зазначено). Місцеве самоврядування в районах міст з районним поділом як форма децентралізації управління. Вісник Національного університету (назву видання не уточнено).

Бровко О. В. (2015). Становлення та розвиток теоретичних основ місцевого самоврядування в історії політичної думки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін, вип. 18, с. 24–30.

Веніславський Ф. В. (2008). Взаємовідносини державно-владних інституцій в аспекті забезпечення стабільності конституційного ладу України. Проблеми законності, вип. 93, с. 38–44.

Верховна Рада України. (2019). Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

Волошин Ю. О., Папаяні С. В. (2014). Органи місцевого самоврядування в умовах європейської міждержавної інтеграції та муніципальної реформи. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право, вип. 7, с. 157–165. ISSN 2226-3047

Вуйко А. Основні етапи формування євроінтеграційного курсу України та Молдови: порівняльна характеристика. Grani. 2023. Т. 26, № 6. С. 33–42. <https://doi.org/10.15421/1723126>

Гладій В. І. (2015). Місцеве самоврядування як ресурс політики євроінтеграції: досвід Вишеградської групи та перспективи України. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Гробова В. П. (2010). Класифікація суб'єктів системи місцевого самоврядування. Актуальні проблеми права: теорія і практика, № 17, с. 135–144. http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2010_17_14

Гробова В. П. (2013). Система місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії і практики. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Харків. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2f9a0c76-2744-454f-b59c-dd08767fa8f3/content>

Денег В. Б. (2024). Оптимізація компетенцій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в умовах реформи децентралізації. Дисертація. Національний університет «Львівська політехніка», Львів.

Держалюк М. С. Переосмислення ідеї національної держави у Республіці Молдова. Problems of World History. 2023. № 20. С. 128–149. <https://doi.org/10.46869/2707-6776-2022-20-8>

Діденко О., Мирошніченко А., Тесля А. Функціонування органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2025. № 18. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2025-18-02-10>

Добрянська Н. В., Горєлова В. Ю., Пушкар О. А. (2025). Актуальні питання адаптації законодавства України до критеріїв ЄС: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер. ISBN 978-966-667-911-9

Європейська Комісія. (2020). Annex 1: EU4Moldova – Local Communities (до Commission Implementing Decision of 9.7.2020 on the annual action programme in favour of the Republic of Moldova for 2020). https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2020-10/c_2020_4805_f1_annex_en_v2_p1_1086156_annex_1_eu4moldova_local_communities.pdf

Європейська Комісія. (2023). EU presents support package for the Republic of Moldova (28 June 2023). https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-presents-support-package-republic-moldova-2023-06-28_en

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

Закон Республіки Молдова від 13 листопада 2008 р. № 239 «Про прозорість процесу прийняття рішень». <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=329849&lang=1>

Закон Республіки Молдова від 5 квітня 2012 р. № 68 «Про затвердження Національної стратегії децентралізації та Плану дій щодо впровадження Національної стратегії децентралізації на 2012–2018 роки». https://continent-online.com/Document/?doc_id=31223388

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n13>

Ільницька У. (2014). «Східне партнерство» як вимір європейської політики сусідства та діалоговий рівень співробітництва України з ЄС. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку, вип. 26, С. 113-120.

Ільницька У. (2021). Інформаційно-комунікативні стратегії ініціативи ЄС «Східне партнерство». Східна політика Європейського Союзу: здобутки, виклики та перспективи. Львів–Olsztyn. ISBN 978-83-66259-24-9

Кавунник А. Л. (2017). Принципи ініціативи Європейського Союзу «Східне партнерство» в контексті взаємодії з країнами-партнерами. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, вип. 47, с. 322–330.

Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР.

Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

Коломієць П. В. (2025). Проблематика податкових пільг в контексті адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу. Адаптація законодавства України до положень права Європейського Союзу: науково-практична конференція (м. Київ, 10 жовтня 2025 р.). Київ: Юридика.

Кондрацька Н. М. (2017). Місцеве самоврядування в Україні: конституційна модель системно-структурної організації. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Харків.

Корнієнко М. І. (2005). Муніципальне право України. Концептуальні та організаційно-правові питання. Київ: Алерта, 144 с.

Кречуняк С. В. (рік не зазначено). Тенденції фінансування шкільної освіти в Україні та перспективи розвитку. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Обліково-аналітичне забезпечення управління бізнес-процесами підприємства», с. 338.

Куйбіда В. С. (2004). Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування. Київ.

Левітас Т. (2020). Законодавча класифікація повноважень місцевого самоврядування. Аналітична записка. Програма підтримки децентралізації SKL International, 27 травня 2020 р.

Лендієл М. О. (2006). Теорія «доброго врядування» як інструмент оцінки рівня демократичності управління в регіонах України (на прикладі Закарпатської області). Наукові записки. Політичні науки, 57, 53–60.

Лендієл М. О. (2014). Перспективи запровадження принципів належного врядування в Україні в контексті європейської інтеграції. Грані. Політологія. Ужгородський національний університет.

Лялюк О. Ю. (2011). Основи організації і діяльності органів місцевого самоврядування: порівняльно-правова характеристика. Державне будівництво та місцеве самоврядування, вип. 21, с. 53–64.

Марчук В. (2024) Європейська інтеграція України: політичний і безпековий виміри. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія. № 17. С. 106–114. <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2024-17-14>

Мальчин Ю. (2017). Проблеми розвитку місцевого самоврядування в Україні. Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, Т. 28 (67), № 1, с. 25–31.

Міністерство закордонних справ України. (2009). Ініціатива ЄС «Східне Партнерство». <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/shidne-partnerstvo>

Панов І. В., Татаренко Г. В. (2023) Адміністративно-правове регулювання децентралізації в Україні та республіці молдова: порівняльний аналіз. Актуальні проблеми права: теорія і практика. № 44. С. 143–153. <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2022-44-2-143-153>.

Президент України. (2004). Указ Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України “Шляхом європейської інтеграції на 2004–2015 pp.”» № 493/2004. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493/2004#Text>

Прийдун С. (2016). Трансформація зовнішньої політики України до європейсько-атлантичного інтеграційного процесу: дисертаційне дослідження. Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. https://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-04/Aref_Pryidun.pdf

Равлюк А. Г. (2019) Щодо питання ознак та класифікації органів державної влади. Наукові праці Національного університету “Одеська юридична академія”. Т. 25. С. 59–65. <https://doi.org/10.32837/npnuola.v25i0.625>.

Рада Європейського Союзу. (2003). Secure Europe in a Better World: European Security Strategy. Брюссель, 12 грудня 2003 р.
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>.

Рада Європейського Союзу. (2022). Висновки Європейської Ради щодо заявок на приєднання України, Республіки Молдова та Грузії, Західних Балкан і зовнішніх відносин (23 червня 2022 р.).
<https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2022/06/23/european-council-conclusions-on-ukraine-the-membership-applications-of-ukraine-the-republic-of-moldova-and-georgia-western-balkans-and-external-relations-23-june-2022/>

Расторгуєва Н. О. (2025). Інтеграція *acquis communautaire* в правову систему України: історико-правовий аспект: дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. Харківський національний університет внутрішніх справ. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/808277bfff9a1-49dd-ac2f-7a61db2c6139/content>

Сидоренко Є. В. (2023). Досвід ЄС у цифровізації громад. Тези міжнародної наукової конференції «Європейський Союз і Україна: передісторія, історія, сучасність»

Турчин Я. Б. (2023). Перспективи Східного партнерства в контексті російського вторгнення в Україну. Україна в координатах Східного партнерства: пошук геополітичних пріоритетів крізь призму національної безпеки: збірник матеріалів інтернет-конференції (Львів, 24 березня 2023 р.). Львів: НУ «Львівська політехніка».

Федірко Б. О. (2023). Ключові етапи реформування місцевого самоврядування в Республіці Молдова. У: Україна в координатах Східного партнерства: пошук геополітичних пріоритетів крізь призму національної безпеки: збірник матеріалів інтернет-конференції (Львів, 24 березня 2023 р.). Львів: Видавництво Львівської політехніки, с. 82.

Федірко Б. О. (2025) Виклики та перспективи розвитку системи місцевого самоврядування в країнах асоційованого тріо. Актуальні проблеми сталого розвитку. 2025. Т. 2, № 9. С. 251–258. [https://doi.org/10.60022/2\(9\)-29s](https://doi.org/10.60022/2(9)-29s).

Фічора Т. І. (2007). Участь ОБСЄ у розв'язанні Придніпровського конфлікту. Науковий вісник Дипломатичної академії України, вип. 13, с. 99–105. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2007_13_19

Центр Разумкова. (2021). Україна–ЄС: шлях до політичної асоціації. Київ. https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_association.pdf

Циналевська І. А. (рік не зазначено). Науково-організаційний супровід як інструмент забезпечення територіального розвитку: досвід ЄС та України. УДК 303.443:332.14(045).

Швець к. (2023) Компаративний аналіз моделей публічної політики перехідних систем на прикладі Грузії та Молдови. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. № 1(67). С. 59–64. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-1\(67\)-8](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-1(67)-8).

Шемшученко Ю. С. (заг. ред.) (2006). Конституційне право України. Академічний курс: у 2 т. Т. 2. Київ: Юридична думка.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційної роботи

Тема «Політика «Східного Партнерства» в Україні та Молдові: чинник впровадження органами місцевого самоврядування»

Здобувачка Кузьменко Анастасія Юріївна

Рік навчання 4-ий рік навчання

Факультет соціальних наук і соціальних технологій

Науковий керівник доцент, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Тараненко Г.Г.

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Захищена “ ____ ” _____ 2026 р.

Короткий зміст роботи:

Робота присвячена дослідженню впровадження програми «Східне партнерство» в Україні та Молдові, а також розгляду ролі органів місцевого самоврядування у євроінтеграційних процесах. Її мета полягає в дослідженні інституційних, фінансово-адміністративних та політичних чинників, що сприяють ефективності імплементації Угод про асоціацію з Європейським Союзом. В основі дослідження – порівняння їхніх шляхів інтеграції до ЄС, а також участь субнаціональних акторів та їх вплив на впровадження реформ на місцевому рівні. Автор здійснює порівняльний аналіз досвіду України та Молдови з урахуванням впливу сучасних безпекових викликів, зокрема повномасштабного вторгнення росії. Окрему увагу приділено можливостям та обмеженням розвитку місцевого самоврядування, а також можливостям його посилення шляхом участі у програмах ЄС, цифровізацію та фінансову автономію. Робота спрямована на узагальнення ключових тенденцій інтеграційних процесів та визначення векторів підвищення ефективності.

Ключові слова: Програма «Східне партнерство», євроінтеграція, Україна, Молдова, органи місцевого самоврядування, децентралізація, субнаціональні актори, виклики.

Short summary:

The work is a comprehensive analysis of the implementation of the Eastern Partnership program in Ukraine and Moldova, with particular emphasis on the role of local self-government authorities in the European integration processes. The aim of this work is to examine the institutional, financial-administrative, and political factors that contribute to the effective implementation of the Association Agreements with the European Union. The study focuses on a comparative assessment of the EU integration paths of both countries, as well as the role of subnational actors and their impact on the implementation of reforms at the local level. The author tracks the experiences of Ukraine and Moldova, taking into account the influence of contemporary security challenges, in particular the full-scale invasion of Russia. Particular attention is paid to the opportunities and constraints in the development of local self-government, as well as to the prospects for its strengthening through participation in EU programs, digitalization, and enhanced financial autonomy. The work aims to generalize key trends in the integration processes and to identify the main directions for improving their effectiveness.

Keywords: The Eastern Partnership program, EU integration, Ukraine, Moldova, local self-government authorities, decentralisation, subnational actors, challenges.